

Sokak Siyaseti ve Toplumsal Hareketlilik: Mahsa Amini Protestolarının Medyadaki Sunumu

 Merve ÖZDEMİR*

 Mustafa AKDAĞ**

* Dr. Öğr. Üyesi,
Yozgat Bozok Üniversitesi,
İletişim Fakültesi,
merve.ozdemir@bozok.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9169-3807

** Prof. Dr., Erciyes
Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
makdag@erciyes.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1818-2960

Gönderilme/ Received

08.09.2023

Kabul Tarihi/ Accepted

05.01.2024

Yayın Tarihi/Published

31.03.2024

Öz

Sokak, gündelik hayatta bir karşılaşma mekânı olmanın yanı sıra siyasal dinamikleri de içerisinde barındıran kavramlardan birisidir. Sokak, birbirini tanımayan birçok insanı bir araya getiren, belli toplumsal olguların fitilinin ateşlendiği kamusal alanların başında gelmektedir. Toplumsal hareketliliğin en önemli temsil mekânlarından biri olan sokak, birçok insanın bir araya gelerek, var olan baskıcı yapıya karşı sesini duyurmasını sağlamaktadır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle, medya da bu seslerin tüm dünyaya yayılmasında ve toplumsal hareketliliklerin farklı ülkelerde yankı bulmasında taşıyıcı bir araç konumundadır. Medyanın toplumsal hareketlerin yayılımındaki rolü, sanal örgütlenme kavramını da beraberinde getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında sokak siyaseti, toplumsal hareketlilik ve medya ilişkisinin iç içe geçtiğini görmek mümkündür. Bu çalışmada toplumsal hareketlilik ve sokak kavramı, medyayla birlikte ele alınarak dünyadaki belli toplumsal hareketlilik örnekleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Çalışmanın araştırma bölümünde ise tüm dünyada ses getiren Mahsa Amini protestolarındaki haberler nitel yöntem içerisinde yer alan içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Yine çalışmanın araştırma kısmında üç farklı haber kanalındaki haberler incelemeye alınarak protestolara dair haberler belli kategorilere ayrılarak değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda haber kanallarının protestoları ele alış biçiminde farklı ve benzer noktalar olduğu tespit edilerek, protestoların sunuş biçimlerine çalışmada detaylı yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sokak Siyaseti, Toplumsal Hareketlilik, Medya, Mahsa Amini, Protesto

*Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. Benzerlik tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by plagiarism detection softwares. No similarity detected.

**Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the “Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive” were followed.

***Yazarların çalışmadaki katkı oranları eşittir.

Authors' contribution rates in the study are equal.

****Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.

Kaynak gösterme / To cite this article: Özdemir, M. & Akdağ, M. (2024). Sokak Siyaseti ve Toplumsal Hareketlilik: Mahsa Amini Protestolarının Medyadaki Sunumu. *İletişim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 17-40. doi: 10.59534/jcss.1357139

Street Politics and Social Mobility: Media Presentation of Mahsa Amini Protests

Merve ÖZDEMİR*

Mustafa AKDAĞ**

* Asst. Prof. Dr, Yozgat Bozok University, Faculty of Communication,
merve.ozdemir@bozok.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9169-3807

Prof. Dr., Erciyes University, Faculty of Communication,
makdag@erciyes.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1818-2960

Gönderilme/ Received

08.09.2023

Kabul Tarihi/ Accepted

05.01.2024

Yayın Tarihi/Published

31.03.2024

Abstract

The street is one of the concepts that includes political dynamics as well as being a meeting place in daily life of the human. The street is one of the public sphere that bring together many people who do not know each other and where the fuse of certain social phenomena is ignited. The street, which is one of the most important representation places of social mobility, enables many people to come together and make their voices heard against the existing oppressive structure. Especially with the development of information and communication technologies, the media is also a carrier in the spread of these voices all over the world and in the resonance of social movements in different countries. In this study, the concept of social mobility and street will be discussed together with the media and evaluated within the framework of certain examples of social mobility in the world. In the research part of the study, the actions in the Mahsa Amini protests, which made an impact all over the world, will be discussed and analyzed with the content analysis technique.

Keywords: Street Politics, Social Mobility, Media, Mahsa Amini, Protest

Giriş

Siyaset, gündelik hayatın en önemli belirleyicisi konumundadır. İnsan hayatının en derinine kadar nüfuz etme imkânına sahip olan siyaset; ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel birçok yapıya şekil vermektedir. Bu anlamda sokak, siyasetin en önemli alanlarından birini teşkil eder. Kendini çeşitli sebeplerle baskı altında hisseden bireylerin veya grupların bir araya gelmesini sağlayan sokak, çeşitli toplumsal hareketliliklere de sahne olmaktadır. Sokak kültürünün kuşatma altında olması, çağımızın bir ironi dünyası olduğuna işaret etmektedir. Polisin New York'tan Vancouver'e ve Londra'ya kadar grafiti, afiş asma, dilencilik, kaldırım boyama, çekpasçılık ve seyyar satıcılık gibi işler yapan insanlara göz açtırmaması özellikle kent hayatında kriminal vakaları artırmakta (Klein, 2002, s. 425) ve sokağı protestoların ana mekânı haline getirmektedir. Gündelik hayattaki küçük görünen ama insanların zamanla büyük tepkiler göstermesine sebep olan bu tür olaylar, çok daha büyük sokak eylemlerini beraberinde getirmektedir. Son dönemde özellikle tüm dünyada adını duyuran Arap Baharı, toplumsal hareketliliğin sokakta vücut bulmuş en önemli örneğidir. Bunun yanında “Wall Street’i İşgal Et”, “Çay Partisi Eylemleri”, “Gezi Parkı”, “Sarı Yelekliler”, “Mahsa Amini Protestoları” gibi toplumsal hareketlilik örnekleri tüm dünyada yankı bulmuş ve çeşitli ülkelerden bu hareketliliklere destek gelmiştir.

Bahsedilen toplumsal hareketliliğin tüm dünyaya yayılımını kolaylaştıran unsur ise medyadır. Küreselleşmeyle beraber bilgi ve iletişim teknolojilerinin tüm dünyaya yayılması zaman ve mekân kavramlarını ortadan kaldırarak olayların anında başka bir ülkede yankı bulmasını kolaylaştırmaktadır. Bu anlamda toplumsal hareketlilik eylemleri de anlık olarak tüm dünyaya yayılmakta ve medyanın gücüyle birçok kişinin protestolara katılımı sağlanmaktadır.

Çalışmada sokak siyaseti bağlamında toplumsal hareketlilik konusu ele alınmaktadır. Bunun yanında konuların teorik yönüne çalışmada değinilerek özellikle Türkiye’deki haber kanallarında Mahsa Amini protestolarının nasıl ele alındığı incelenmiştir. Bu bağlamda TİAK verilerine göre yayın politikaları göz önüne alındığında en çok takip edilen A Haber, Halk TV ve Haber Türk kanalları incelemeye alınmıştır. Haber içeriklerinin çeşitliliğini göz önünde bulundurmamak amacıyla sıralamada CNN Türk yerine Habertürk’ün haberleri ele alınmıştır. Çalışmanın araştırma kısmında nitel yöntem içerisinde yer alan içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

1. Kamusal Alan Olarak Sokak

Kamusal alan kavramının geçmişi Antik Yunan’a kadar uzanmaktadır. Bu dönemde en genel anlamıyla bakıldığında kamusal alan, siyasal olanın bir yansıması olarak kullanılmaktadır. Eski Yunan’da insanların toplumdaki statüleri ve cinsiyetleri göz önüne alındığında, kamusal alan ile özel alan arasında önemli bir ayrımın bulunduğu görülmektedir (Dağtaş, 1999, s. 158).

Kamusal alan kavramının geçirdiği evrimsel sürece bakıldığında kamu, özel olandan ayrı olarak herkes için ortak bir dünyayı ifade etmektedir. Bu sebeple kamusal alan, birleştirici özelliğiyle görünen her şeyin mümkün olduğu kadar alenen görülmesi ve işitilmesini sağlayan (Arendt, 1994, s. 74-77) bir yer haline gelmiştir. Geçmişten günümüze dek siyasal, toplumsal ve ekonomik alanla

özdeşleştirilen kamusal alan, 17. yüzyılın sonlarına doğru bugünkü anlamına kavuşmuştur. Bu açıdan bakıldığında geçmişte kamusal olan, toplumun ortak çıkarıyla bir tutulurken, zamanla bu kavram herkesin denetimine açık olan şekilde tanımlanmıştır.

Fransızcada *le public* sözcüğünün karşılığı olan kamu, Rönesans döneminde bir yandan ortak çıkar anlamıyla kullanılırken diğer yandan politik topluluğu ifade etmektedir. Kamusal olanın kimleri içerdiği veya kamu olarak adlandırılan yerin neresi olduğu, 18. yüzyılın başlarında hem Londra’da hem de Paris’te tartışılmaya başlanmıştır (Sennett, 2016, s. 31-32). Çünkü bu döneme kadar kamu, mal mübadelesinin ve toplumsal emeğin alanı olarak “burjuva toplumuna ait” bir alanken (Habermas, 2010, s. 59) 18. yüzyılın sonlarına doğru burjuva toplumunun yaşadığı şehirler, çeşitli grupların ilişkiye girdikleri bir alan haline gelmiştir. Bu sayede kamu, modern anlamını kazanmış, sadece aile ve arkadaş kesiminin olduğu bir alan halinden çıkmaya başlayarak birçok farklı insanı içine alan, tanıdık ve yabancı herkesin bir araya geldiği kamusal alan kavramını oluşturmuştur (Sennett, 2016, s. 32).

17. ve 18. yüzyıllarda kamusal alanın sadece burjuvaya ait bir yer olması, siyasal ve toplumsal taleplerin de yine bu gruplar tarafından belirlenmesini sağlamıştır. Fakat kamusal alan kavramının zamanla hem teorik hem de pratikte ciddi değişim ve dönüşüme uğraması, bu alanın sadece burjuvaya ait olmadığını, toplumdaki her kesimin kamusal alanın bir parçası olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla geçmişte Fransa’daki salonlar, İngiltere’deki kahveler, Almanya’daki okuma odaları bir kamusal mekânken (Çetin, 2006, s. 16) 18. yüzyıldan sonra kamusal alan sadece bu mekânlarla sınırlı kalmayıp sokakları, meydanları, parkları ve bunları çevreleyen binaları da (Erdönmez & Akı, 2005, s. 71) kapsayan geniş bir alan haline gelmiştir.

Kamusal alanın en önemli temsillerinden birisi de sokaklardır. Kamusal insanın doğduğu ve geliştiği bir mekân olarak sokak, anlamın var olduğu bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır (Çalışkan, 2006, s. 163-165). İnsanın kendini ifade etme biçiminin mekânı olan sokaklar; toplumsal, siyasal ve ekonomik konuların konuşulduğu yerlerin başında gelir. Ortaçağ döneminde manastırların ve kraliyetlerin hüküm sürdüğü sokaklar aynı zamanda saldırgan bir sahipleniciliğin de var olduğunu göstermektedir (Sennett, 2014, s. 173).

Yunan ve Roma dönemindeki sokak duvarlarının katılığına karşın Ortaçağ döneminde ekonominin sokaklarda canlandırılmak istenmesi sebebiyle duvarlar insanlar için daha geçirgen bir hale gelmeye başlamıştır. Sokaktan geçen insanların daha rahat alışveriş yapabilmesi için sokaklardaki avlular bir teşhir salonuna dönüştürülmüş ve geçenlerin içeriye görebilmesi sağlanmıştır. Bu sayede insanlar sokaklarda olduğu sürece tezgâhlar toplanmamakta, insanların sokakta bir arada kalma süresi uzamaktadır (Sennett, 2014, s. 173-174). Dolayısıyla tarihsel süreçten günümüze dek sokakların aynı zamanda bir iletişim ve paylaşım mekânı olduğu açıkça görülmektedir.

Kamusal alana ait mekânlar, bir araya getirdiği insan gruplarının büyüklüğü, yapısı ve düşünce sistemleri açısından farklılık gösterse de birtakım benzerlikleri de içinde barındırmaktadır. Bu benzerliklerden ilki, katılımcıların toplumsal ve ekonomik açıdan farklılık gösterse dahi güç ve saygınlığı yok saymalarıdır.

Dolayısıyla her türlü kamusal statü dışında bırakılabilmektedir. Diğer yandan kitlelerin yaşanan sorunlara dair edebi ve felsefi metinlere kolaylıkla ulaşması (Çetin, 2006, s. 16) yine kamusal alanın sunduğu imkânlar arasındadır.

Kamusal alanlar herkes tarafından kolaylıkla erişilebilen, toplumsal yarar göz önünde bulundurularak düzenlenmiş, ortak bir yaşam kurmak için oluşturulmuş sosyal ve kültürel mekânlardır. Bu sebeple kaldırımlar, caddeler, sokaklar, parklar (Karayılmazlar & Çelikyay, 2018, s. 84) herkes tarafından kullanılan ve sosyalleşip iletişim kurulan temel kamusal alanlar arasında yer almaktadır.

2. Sokak Siyaseti ve Toplumsal Hareketlilik

Toplumsal hareketlilik kavramı ilk olarak 1789'dan Günümüze Fransız Toplumsal Hareketlerinin Tarihi adlı eserde siyasi bir mücadeleyi tarif etmek için kullanıldı (Tilly, 2004, s. 5). Toplumsal hareketliliğin ekonomik eşitsizliklerden doğduğunu ortaya koyan Stein, sermaye sahibi olan sınıfların çıkarıyla sermayesi olmayan grupların çıkarı arasındaki çelişki ve çatışmanın bir sonucu olarak toplumsal hareketlilik kavramını öne sürer. Sınıflar arası eşitsizlik siyasi mücadelenin de fitilini ateşler. Bu siyasal hareketliliğin bir sonucu olarak doğan toplumsal hareketlilik, baskı gören kitlelerin reform veya devrimlerle kamusal düzende ve uygulamalarında değişiklik yapmasıyla ilintilenir (aktaran Yıldırım, 2012, s. 21-22).

Toplumsal hareketler, kurumsal yollar dışında toplumun bazı noktalarını değiştirme hedefi taşıyan, “sıradan insanların oluşturduğu örgütlü gruplarca yürütülen, bilinçli, ortak ve görece devamlılık gösteren çabalar.” Bu tarz örgütlenmeler, var olan sistem içindeki hoşnutsuzlukların ve öfkenin bir dışavurumudur (Jasper, 2002, s. 29).

Toplumsal hareketler 19. yüzyıldan beri var olan hareketlerdir ve basit protestolar olarak görülmemektedir. İnsanların toplumsal hareketlere neden katıldığına dair literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bunlardan birincisi rasyonel aktör kuramıdır. Bu kurama göre bireyler maliyet/fayda analizi yaparak bir hareketliliğe katılır. Bu görüş pek çok kişi tarafından reddedilmektedir. Çünkü onlara göre insanlar maliyet, fayda ve olasılık hesaplama açısından yeterli değillerdir. Diğer bir düşünce kuramı olan göreceli yoksunluk kuramı ise insanların toplu olarak eyleme geçmesinde gösterilen ikinci sebeptir. Buna göre kendi grubunun koşullarında, standartlarında eşitsizlik veya farklılık gören gruplar, hak ettikleri duruma erişebilmek için bir toplumsal hareketlilik başlatmaktadır. Diğer bir ifadeyle bireysel olarak aşağılanma, insanların aidiyet kurdukları gruplarda yaşanan adaletsiz ve eşitsiz uygulamalar, toplumsal hareketliliği beraberinde getirmektedir. Bu konuda yapılan birçok çalışma, bireysel eşitsizlikten çok grup temelli eşitsizliğin daha fazla eylem olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Cottam vd., 2017, s. 430-434).

Toplumsal hareketlerin temelinde mücadelecilik bir kolektif davranış bulunmaktadır. Toplumsal hareketler grup psikolojisinden bağımsız bir şekilde düşünülememektedir. Dolayısıyla grup psikolojisi kolektif eylemleri beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda insanların ortak bir hareket oluşturmasında temelde üç nokta ön plana çıkmaktadır. Buna göre bir toplumsal hareketlilikte; hareketin

ortak kimliği, hareketin bir karşıtının bulunması ve toplumsal hedef taşıması, grup içinde beliren ortaklıklardır (Akpınar vd., 2018, s. 34-37). Toplumsal hareketler, isteklerini dile getiren programları sayesinde, kurdukları kimliklerle kendilerini otoriteye karşı var ederler (Yıldırım, 2012, s. 24).

Toplumsal hareketlilik hiç şüphesiz siyasetten bağımsız değildir. Gündelik hayatın tamamını belirleme gücünü elinde bulunduran siyaset mekanizmasına karşı toplumsal hareketliliğin en önemli mekânlarından birini de sokaklar oluşturmaktadır. İnsanların kendilerini açıkça ifade ettiği ve bir kamusal mekân görevi gören sokaklar, tarihten bu yana siyasetin de en önemli alanlarından biri olmuştur. Uysal'a (2017) göre sokak, hem bir kamusal mekân hem de eylem repertuarının parçasıdır. Bu doğrultuda bakıldığında sokak, çatışma ve müzakere alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sokak yine var olan hakları korumanın ve yeni hak talebinde bulunmanın mekânıdır.

Sokağın bir toplumsal hareketlilik mekânı haline gelmesi ve siyasetin bu durumun temel parçalarından biri olması, kavramların birbirleriyle ilişkisinin oldukça kuvvetli olduğuna işaret etmektedir. Bayat'a (2008) göre sokak etkinliklerini siyasallaştıran temelde kamusal alandaki aktif ve pasif katılımcılardır. Bu katılımcılar sayesinde kaldırımlar, caddeler, kavşaklar birer çatışma alanı haline gelmektedir. Bu anlamda devlet katılımcıların kurallara ve düzene uymasını isteyerek katılanların pasif bir halde kalmasını beklemektedir. Aktif katılımcılar ise otoritenin denetimini ve düzenden yararlanan kitleleri tehdit eden bir grup haline gelmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında aktif katılımcılar toplumsal hareketliliği başlatan, var olan şartlara ve eşit olmayan standartlara karşı çıkan grubu oluşturmaktadır.

Sokak siyaseti ve toplumsal hareketlilik belirli bir coğrafya ve zamanla sınırlandırılmamaktadır. Dolayısıyla tahakküm ve direnişin olduğu her mekân aynı zamanda bu kavramların var olabileceği anlamına gelmektedir. Diğer taraftan bir aradalığın daha sık yaşandığı kentler, sokak siyasetinin merkezini oluşturmaktadır. 17. yüzyıldan bu yana oluşan emek, bilgi ve meta yığını kentleri çatışmanın merkezi haline getirmektedir. Bu anlamda sokak siyasetinin kent merkezli olması (Çoban, 2015, s. 111) toplumsal hareketliliğin de yayılımını kolaylaştırmaktadır.

3. Sokak Siyaseti, Toplumsal Hareketlilik ve Medya

Toplumsal hareketlerin örgütlenip insanların bir araya gelmesinde medyanın önemli bir yeri bulunmaktadır. Geçmişten günümüze birçok eylemin gerçekleşmesinde ve kitlelere yayılmasında medya belirleyici bir rol oynamaktadır. Howard Rheingold başta olmak üzere birçok araştırmacı, toplumsal hareketlerin örgütlenmesinde kitle iletişim araçlarının önemini kabul etmemiz gerektiğini belirtir. Konuyla ilgili teknolojik gelişmelere kısaca bakıldığında:

1833: Telgrafın bulunması

1876: Telefonun bulunması

1895: Radyonun bulunması

1920'ler: Deneme aşamasındaki televizyon

- 1966: Uydu iletişiminin başlaması
- 1977: İlk mobil iletişim sistemi
- 1978: İlk bilgisayar modeli
- 1989: Dünya çapındaki ilk ağ planı (World Wide Web)
- 1995: ABD’de kamuya açık internetin kurulması
- 1996: Kablosuz uygulama protokolü (Tilly, 2008, s. 155).

Microsoft’un eski başkanı ve baş yazılım mimarı Bill Gates, internete ilk zamanlarda sadece az bir kitlenin ulaştığını belirtmiştir. O zamanlar neredeyse hiç kimsenin, internetin hayatımızda bu kadar etkili bir rol oynayacağını veya herhangi birinin kişisel bir bilgisayara sahip olabileceğini ve bu sayede düzenli olarak küresel bir ağa bağlanabileceğini düşünmediğini de ifade etmiştir. Aynı şekilde, birkaç yıl öncesine kadar insanların birbirleriyle ve tüm dünyayla iletişim kurabilecekleri hayal dahi edilemezken internet teknolojileri günümüzde bir iletişim devrimi yaratarak insanların zaman ve mekândan bağımsız olarak birbirine bağlanmasını sağlamıştır. Günümüzde birçok bilim insanı demokrasi, sosyal hareketlilik, siyasi farkındalık ve ifade özgürlüğü gibi konuları tartışırken, sosyal ağ sitelerinin bu amaçları gerçekleştirmede önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla sosyal ve politik eylemler (Echine, 2019, s. 60), geleneksel medya ve internet teknolojilerinin bir uzantısı olan yeni medya sayesinde kolaylıkla birçok kitleye ulaşabilmektedir.

Küreselleşmenin yaygınlaşmasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin rolü oldukça fazladır. Sokaktaki seslerin toplumsal hareketlilikle beraber tüm dünyaya dalga dalga yayılmasını sağlayan temel aktörlerden biri de yeni medyadır. Yeni medyanın sahip olduğu kitlesizleştirme ve bütünleştirme özelliği, dünyanın herhangi bir yerinde yaşanan bir olayın farklı ülkelerde kolaylıkla karşılık bulmasını sağlamaktadır. İnternetin ve sosyal medyanın insan hayatında bu denli belirleyici bir alanı kaplaması, yöneten ve yönetilen kitlelerin de birçok eylemi dijital kanallar üzerinden organize etmesini ve yine bu kanallar üzerinden sesini karşıt gruplara duyurmasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca çevrim içi söylemler, az tanınan kişi ve grupların kitlelere doğrudan ulaşmasını ve kamu işlerinin yeniden yapılandırılmasını da mümkün kılmaktadır (Echine, 2019, s. 62).

Yeni medya bir etkileşim ve sosyalleşme alanıdır. Durkheim’in sosyal gerçeklik kavramına göre sosyal aracılık teknolojilerini kullanmak artık bireysel bir tercih meselesi değil, sosyal etkileşimin zorunlu bir parçasıdır. Bireyler istese de istemese de kendilerine empoze edilen zorlayıcı bir güçle karşı karşıyadır (Ling, 2015, s. 25). Bu sebeple ister zorlayıcı olsun isterse de bir tercih meselesi olsun insanların etkileşimine izin veren yeni medya teknolojileri, bilginin insanlar arasında kolaylıkla taşınmasına imkân tanımakta ve toplumsal hareketliliğin yeni mekânı olarak konumlanmaktadır. Bu da sokak eylemlerinin yeni medya üzerinden örgütlenmesini, insanlar arasında iletişim kurulmasını ve fiziksel organizasyonun planlanmasını kolaylaştırmaktadır.

Yeni medyanın birçok kitleye ulaşma imkânına sahip olması, sanal örgütlenmelerle dünya basınında geniş bir yer tutmakta ve insanları kitlesel

olarak toplumsal hareketliliğe hazırlamaktadır. Bu bağlamda yeni medyanın uluslararası bir kamuoyu oluşturma gücüne sahip olduğu ifade edilebilmektedir. Dolayısıyla bir toplumsal hareketliliğin sanal olsa dahi etki oranı oldukça yüksek olabilmektedir. Sanal ortamda gerçekleştirilen toplumsal hareketliliklerin her ne kadar olumlu yönleri olsa da olumsuz yönlere de sahip olduğu bilinmektedir. Örneğin sanal ortamda sahte kimliklerle açılan birçok hesap, sanal eylemden gerçek bir sokak eylemine geçildiğinde katılımın beklenenden daha az olması sonucunu doğurmaktadır (Koç, 2017, s. 1571). Bunun yanında, sanal ortamda dezenformasyonun yoğun olarak kullanılması, gerçekdışı bilgilerin dolaşımını beraberinde getirerek asılsız haberlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu da genel olarak kitleleri yanlış veya gerçekdışı kanaatlere inanmaya sürüklemektedir.

Yeni medyanın toplumsal hareketlilikte güçlü bir etkiye sahip olduğunu gösteren birçok örnek mevcuttur. Yeni medyanın sadece Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da değil dünyanın birçok ülkesinde sokak eylemleri çerçevesinde kullanıldığı görülmektedir. 1990'lı yıllarda ABD'de küreselleşme karşıtları e-mail yoluyla örgütlenmiş, 2001'de ise Filipinler'in Başkanı Joseph Estrada yine yeni medyadaki örgütlenmeler nedeniyle görevi bırakmıştır (Telli, 2012, s. 66).

Dünyada ses getiren en önemli sokak protestolarından biri ise Tunus'ta 17 Aralık 2010 tarihinde gerçekleştirilen Arap Baharı'dır. Muhammed Buazizi adlı sokak satıcısının meyve tezgahına polis tarafından el konulması üzerine Buazizi kendini belediye binasının önünde ateşe vermiştir. Bu olayın ardından Tunus'un başkenti başta olmak üzere ülkenin birçok yerinde Buazizi'nin mağduriyetini dile getirmek üzere sokak protestoları başlatılmıştır. Protestolara hukukçular, öğretmenler, siyasiler, gençler olmak üzere toplumun her kesiminden insanlar katılmış, yapılan haksızlığa karşı seslerini çıkarmışlardır. Bu dönemde görevde olan Bin Ali, elli bine yakın iş imkânı oluşturma, parlamento seçimlerini yapma, sansüre son verme gibi önerilerle protestoları yatıştırmaya çalışmıştır. Ayrıca gençlerin bir araya gelmesini önlemek için de okulları kapatarak ayaklanmaları dindirmeyi amaçlamıştır (Cottam vd., 2017, s. 454-455). Fakat olayların sosyal medyada paylaşılması, insanların örgütlenmeye devam etmesini ve protestoların daha da yayılmasını beraberinde getirmiştir. Yine olayın internet teknolojileri sayesinde bu denli yayılması protestolara birçok ülkeden destek gelmesini de sağlamıştır. Sosyal medya sadece yaşanan siyasi, ekonomik ve toplumsal zorlukları göstermekle kalmamış, aynı zamanda siyasetle toplumun ilişkisini yeniden dönüşüme uğratmıştır. Yine bu olayların sosyal medya sayesinde Mısır'da ve başka ülkelerde karşılık bulması *kelebek etkisi* olarak nitelenmektedir (Kırık, 2012, s. 94-95).

Diğer bir toplumsal hareketlilik ise Fransa için tarihi bir öneme sahip olan Sarı Yelekliler hareketidir. Sarı Yelekliler, Avrupa'nın kemer sıkma politikasına karşı gerçekleştirilen sokak hareketlerinin fitilini ateşlemiştir. 2018'de Fransa'da başlayan harekette, 280 binden fazla kişi sokaklara dökülerek yükselen yakıt fiyatları, yaşam kalitesinin düşmesi, ekonomik olarak dar boğaza girilmesi gibi sebeplerle hükümeti protesto etmiştir (Gürcan, 2019). Protestolar Avrupa'nın diğer ülkelerine de yayılmış ve sarı yelek, protestocuların önemli sembollerinden biri olmuştur.

Fransa'da iktidarı eleştiren protestolara sosyal medya aracılığıyla birçok kişi katılım sağlamıştır. Sosyal medya ve diğer iletişim araçları üzerinden örgütlenen protestocular, yolları kapatma, trafiği yavaşlatma, kamusal alanları işgal etme gibi eylemler gerçekleştirmiştir. Bu sayede Sarı Yelekliler, Fransa'nın dörtte üçüne yayılarak eylem alanını genişletmiştir. Bu tür eylemler kamusal alanın bir parçası olan sokakta gerçekleştirilerek görünürlüğü arttırmakta ve sosyal medya üzerinden gittikçe büyüyerek yaptırım gücünü de bu oranda genişletmektedir (Yıldırım & Öztürk, 2020, s.109-110).

4.Yöntem

Çalışma, sokak siyaseti ve toplumsal hareketlilik olaylarını hem teorik hem de pratik alandan örneklerle ele almaktadır. Bu anlamda medyanın sokak siyaseti ve toplumsal hareketliliklerdeki rolü ve önemi çalışmanın araştırma kısmında ele alınmaktadır. Bu amaçla çalışmanın yöntem kısmında, 2022 Eylül ayında İran'da ahlak polisi tarafından şiddet gören ve bunun sonucunda hayatını kaybeden Mahsa Amini için yapılan protestolara dair haber örnekleri ele alınacaktır. Çalışmanın evrenini Türkiye'deki haber kanalları oluşturmaktadır. Çalışmada örneklem olarak, farklı hedef kitlelerine ve farklı yayın politikalarına sahip *A Haber*, *Halk TV* ve *Haber Türk*'ün haberlerine yer verilecektir. Bu kanalların seçilme sebebi ise 2023'te en çok izlenen kanallar olmasıdır (Tiak, 2023). TİAK verilerine göre 1 Ocak 2023 – 31 Mart 2023 tarihleri arasında en çok izlenen kanallara çalışma içerisinde yer verilmektedir. TİAK verilerindeki sıralamalara bakıldığında daha önde olan CNN Türk yerine haber çeşitliliğini sağlamak amacıyla Habertürk'ün haberleri üçüncü kanal olarak belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada nitel yöntem içerisinde yer alan içerik analizi tekniği kullanılacağı için haberlere ulaşabilmek adına daha önde yer alan FOX TV yerine, Halk TV örneklem olarak seçilmiştir. Bu durum çalışmanın sınırlılığı olarak nitelendirilebilecek olsa da Halk TV'nin geçmiş haberlere ulaşmada kolaylık sağlaması, çalışmanın veri açısından zenginleşmesini sağlamıştır. Çalışmanın araştırma kısmında haber başlıkları belli kategorilere ayrılarak incelenmiştir. Bu anlamda A Haber'de İran'ın baskıcı rejimine karşı haber içeriği, ölü sayılarına dair durum bildirme ve idam cezalarına dair haber içerikleri mevcutken, Halk Tv'de ise genel olarak kadına destek mesajı, film ekibinden destek mesajı ve kadınların özgürleşmesi için Türkiye'nin farklı yerlerinden protestolara destek mesajı gibi çeşitli haber içeriklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca Habertürk'ün içeriklerine bakıldığında ise İran'ın yapısal dönüşümüne değinildiği, İranlı bir gazeteci ile görüşme yapıldığı ve idam cezalarına getirilen af ile ilgili bilgi verildiği gözlemlenmektedir. Çalışmada nitel yöntem içerisinde yer alan içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

İçerik analizi, verilerin içeriklerinin incelenmesinde, yorumlanmasında ve kategorilendirilmesinde kullanılmaktadır. İçerik analizi sayesinde verilerde açıkça görünmeyen unsurlar ön plana çıkmaktadır (Güler vd., 2015, s. 332-333). İçerik analizi büyük ölçüde iletişim eylemlerinin değerlendirilmesiyle ilgilidir. Dolayısıyla içerik analizi tekniği makale, dergi, haber, söylem, konuşma, metin, belge, mektup gibi birçok kaynak için kullanılabilir (Koçak & Arun, 2006, s. 24).

Bu doğrultuda protestolar 16 Eylül’de başladığı ve uzun bir süre devam ettiği için 16.09.22 - 14.03.23 tarihleri arasındaki haberler incelenecektir. Çalışmada A Haber, Halk TV ve Habertürk haberleri örneklem olarak belirlenmiştir. Bu sebeple çalışmaya dair araştırma soruları şu şekildedir:

- 1- A Haber, Halk TV ve Habertürk haberlerinin Mahsa Amini protestolarına yönelik içerikleri hangi kategoriler doğrultusunda oluşturulmuştur?
- 2- A Haber, Halk TV ve Habertürk İran rejimini nasıl değerlendirmektedir?
- 3- A Haber, Halk TV ve Habertürk iki yanlı bir sunum ile mi haber içeriklerine yer vermektedir?

Her üç kanalda da veriler birbirini tekrar etmeye başladığı için üç haber örneği ele alınmıştır. Haberlerde önemli veriler tablo içinde verilecektir. Çalışmada alfabetik sıralama ön planda tutulacağı için öncelikle A Haber’in haber içeriklerine yer verilecektir.

5.Bulgular

5.1. A Haber

A Haber’in Mahsa Amini ile ilgili yapmış olduğu haber içeriklerine bakıldığında, sokak hareketliliği sebebiyle idam cezalarının gerçekleştirildiği, hayatını kaybedenlere dair ölü sayısı bildirildiği ve protestocuların bazı ülkeler tarafından desteklendiğine dair haberlerin yapıldığı görülmektedir. Bu anlamda A Haber’in yoğun olarak yapmış olduğu haberler şu şekilde kategorilendirilmektedir:

5.1.1. İran Baskıcı Rejimine Karşı

İran’da Mahsa Amini isimli gencin polis tarafından göz altına alınması ve gördüğü şiddet sonucunda ölmesi halkın büyük bir toplumsal hareketlilik oluşturmasını beraberinde getirmiştir. Bu anlamda A Haberde eylemlerde ölü sayılarına yer verilirken aynı zamanda İran’ın baskıcı rejiminin artık sonlanması gerektiğine dair demeçlere de yer verilmiştir. Haberde şu içeriklere dikkat çekilmektedir:

Tablo 1: İran’da Mahsa isyanında ölü sayısı 17 oldu! Dünyadan destek gelirken Elon Musk harekete geçti

A Haber Linki	https://www.ahaber.com.tr/galeri/dunya/iranda-mahsa-isyaninda-olu-sayisi-17-oldu-dunyadan-destek-gelirken-elon-musk-harekete-gecti/6
“İran’da ahlak polisinin uyguladığı şiddet sonucu öldüğü öne sürülen Mahsa Amini'nin akabinde başlayan isyan devam ediyor. Rejim karşıtı protestolarda, içlerinde güvenlik güçlerinin de olduğu 17 kişi hayatını kaybetti. Ülkede zaman zaman internete erişimde de kısıtlamalar uygulandı.”	
“Tahran ve Kermanshah'taki üniversitelerde birçok öğrenci, baskı politikalarına karşı	

ayaklanmış durumda. Gösteriler, ülkede son yıllarda patlak veren en güçlü isyan dalgası olarak nitelendirilirken Tahran yönetiminin isyanı bastırmak için silahlı kuvvetler ile paramiliter güçleri devreye soktuğu öğrenildi.”

“Mahsa Amini isyanı sadece İran'la da sınırlı kalmayarak özellikle sosyal medya kanalıyla dünyada da büyük yankı buldu. Gösterilerde protestocular Hamaney ve Humeyni aleyhine sloganlar atarken, sosyal medyada dolaşan videolarda kadınların başörtülerini ateşe verdiği görüldü.”

"Bazı videolarda "**Diktatöre ölüm**" sloganları göze çarparken, gösterilerin sosyal medya kanalıyla çığ gibi büyümesi ise hükümet yetkililerini harekete geçirdi.”

“Amini'nin Kürt asıllı olduğu bilinirken, sokakların günlerdir hareketli olduğu Kürdistan eyaletinde internete erişim kesildi. Tahran'da da internet ile Instagram ve WhatsApp'a erişim zorlukları rapor edildi.”

Kaynak: (A Haber, 2022).

Yapılan haberde de gösterildiği gibi İran Halkı, baskıcı rejime karşı kamusal alan olarak nitelendirilen sokak ile bir toplumsal hareketlilik başlatmıştır. Protestolar kentin birçok önemli yerinde meydana gelirken, üniversitelerinde eylemlerde önemli bir mekân olması dikkat çekmektedir. Başlatılan sokak hareketi sosyal medya sayesinde dalga dalga büyüyerek rejimi felç edebilecek noktaya ilerlemektedir. Bu anlamda toplumsal hareketliliğin tüm dünyaya yayılmasında sosyal medyanın önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Bunun yanında internet ve sosyal medya hesaplarının kısıtlandığı İran'da protestocuların bir araya gelmesini engellemek ve hareketliliğin yurt dışına yayılmasını engellemek amacıyla büyük oranda teknoloji ve iletişim de kısıtlanma yaşanmaktadır.

Haberde sokağın önemli bir protesto mekânı olduğu görülmektedir. Protestoların dünyanın birçok yerinden destek görmesi, eylemlerin daha fazla sesini duyurması medya sayesinde gerçekleşmektedir. Haberde İran'daki rejimin desteklenmediğine dair mesajlar yer alırken, sokak hareketinin temelinde geçmiş yaşantılar, mağduriyetler ve öfke gibi bir takım duyguların yattığı söylenebilmektedir. Mahsa Amini'nin ölümü ise bu öfkenin patlamasına ve toplumsal hareketlilik oluşturulmasına sebep olmuştur. Bu durumu bastırmak isteyen rejim güçleri ise protestoları engellemek için her türlü özgürlük karşıtı hareket ile protestolara cevap vermektedir. Haberin içeriğinde rejimin yapmış olduğu uygulamalar insan hakları ve hukuksal bağlamda protestocuların gözünden değerlendirilmemekte, bu da haberin tek yanlı bir sunumla gerçekleştiğini göstermektedir. Ayrıca haber alma ve iletişim özgürlüğü kapsamında da haberde herhangi bir hukuki temele dayanan demece yer verilmediği görülmektedir. Fakat medyanın bu tür toplumsal sorunlara dair çözüm önerileri sunması etik açıdan bir gerekliliktir. Medyanın uyarı ve tespitleri yetkilileri harekete geçirebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında medyanın ahlaki paniklerin biçimlenmesinde önemli bir rol üstlendiği ifade edilebilir (Yıldız ve Sümer, 2010).

5.1.2. Ölü Sayılarına Dair Durum Bildirme

16 Eylül'de Mahsa Amini'nin ölümü ile başlayan eylemler tüm kente hızla yayılmıştır. A Haber'in yapmış olduğu habere göre en az 3 kişi hayatını

kaybetmiştir. Ölü sayısını ve yaşanan olayları bildiren haberde şu noktalara dikkat çekilmektedir:

Tablo 2: İran sokakları alev alev! Mahsa Amini protestoları giderek büyüyor! 3 kişi hayatını kaybetti

A Haber Linki:	https://www.ahaber.com.tr/dunya/2022/09/21/iran-sokaklari-alev-alev-mahsa-amini-protestolari-giderek-buyuyor-3-kisi-hayatini-kaybetti
“İran'da başörtüsü kurallarına uymadığı gerekçesiyle ahlak polisleri tarafından gözaltına alındıktan sonra hayatını kaybeden Mahsa Amini için başlayan protestolar giderek büyüyor. Son gelen bilgilere göre ülke genelinde olaylar esnasında 3 kişinin hayatını kaybetti. Zorunlu başörtüsü ve ahlak polisliği uygulamalarına karşı tepki gösteren göstericiler gece yarısı sokaklara inerek rejim karşıtı sloganlar atarak sokakları ateşe verdi.”	
“İran'ın yarı resmi Fars Haber Ajansı'nın haberine göre, Kürdistan Eyaleti Valisi İsmail Zareikuşa, eyaletin şehirlerinde düzenlenen gösterilerde 3 kişinin şüpheli şekilde öldüğünü açıkladı.”	
“Zareikuşa, 2 kişinin silahla öldürüldüğünü, bir kişinin ise ölüm nedeninin araştırıldığını belirtti. Vali Zareikuşa, silahlı kuvvetlerin, söz konusu 2 kişinin ölümüne neden olan türde bir silah kullanmadığını söyledi. Öte yandan muhalif medyaya yansıyan haberlerde ise gösterilerde 5 kişinin öldüğü, 10 kişinin yaralandığı ileri sürüldü.”	
“Başkent Tahran'ın Veliasr Caddesi, Veliasr Meydanı, Damıscu Parkı, Lale Parkı, Keşaverz Bulvarı, Hicab Caddesi, Fatımi Caddesi, İnkılap Caddesi gibi kalabalık bölgelerinde yoğunlaşan gösterilere çok sayıda İranlı katıldı.”	
“Yüzlerce kişinin katıldığı gösterilere polis, göz yaşartıcı gazla müdahale ederken göstericiler ise çöp konteynerlerini yakarak yollara barikat kurmaya çalıştı.”	

Kaynak: (A Haber, 2022).

Yapılan habere göre İran, baskıcı ve şiddet içeren tutumunu gösterilerde yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Devlet tarafından verilen resmi verilere göre protestoda 3 kişinin öldürüldüğü belirtilirken, muhalif medyada ise bu sayının 5 olduğu ve 10 kişinin de yaralandığı belirtilmiştir. Bu açıdan bakıldığında medyadan doğru verilere ulaşma anlamında bir muğlaklık olduğu görülmektedir. Bunun yanında toplumsal hareketliliğin gerçekleştiği mekânlara bakıldığında park, bulvar, cadde, sokak gibi önemli mekânların halkın toplanmasında önemli kamusal mekânlar olduğu görülmektedir. Sokakta hak talebinde bulunan protestocuların devletin en önemli güvenlik güçlerinden olan polisler tarafından engellenmeye ve dağıtılmaya çalışıldığı da haberde yer almaktadır. Bu da toplumsal hareketliliklerin genel olarak devlet tarafından istenmeyen ve olduğu takdirde de orantısız güç kullanılmaktan çekinilmeyeceği mesajını doğrulamaktadır. Ayrıca objektif bir haber anlayışı çerçevesinde İran'da protesto düzenlemenin hukuki düzlemdeki karşılığına dair herhangi bir demece yer verilmemesi, protestocuların haklarının sunumu açısından da haberde eksiklik yaratmaktadır.

5.1.3. İdam Cezalarının Bildirimi

Mahsa Amini'nin ölümünün ardından protestolar devam ederken, İran rejimi tarafından bazı protestocuların idamına karar verilmiştir. Yapılan haberde ise ikinci idamın Aralık ayında gerçekleştirildiği duyurulmuştur:

Tablo 3: İran'da olaylar yatışmıyor! İkinci idam gerçekleşti

A Haber	https://www.ahaber.com.tr/dunya/2022/12/12/iranda-olaylar-yatismiyor-ikinci-i
Link:	dam-gerceklesti
“İran'daki protestolarda Devrim Muhafızları Ordusu'na bağlı milis güç 2 Besic üyesini öldürdüğü ve 4 kişiyi yaraladığı gerekçesiyle idama mahkum edilen 23 yaşındaki Mecidırza Rahnavard'in cezası bu sabah Meşhed kentinde halka açık bir şekilde infaz edildi.”	
“Meşhed Devrim Mahkemesi tarafından hazırlanan iddianameye göre Mecidırza Rahnavard, kasten adam öldürmek, devlete karşı savaş açmak ve 4 kişiyi kasten yaralamak suçlarından idama mahkum edilmişti. 18 Kasım'da tutuklanan ve 29 Kasım'da idam cezası alan Rahnavard, İran'da Mahsa Amini protestolarıyla bağlantılı idam edilen ikinci gösterici oldu. Geçtiğimiz hafta bir Besic üyesini yaraladığı gerekçesiyle Muhsin Şikari adlı gösterici idama edilmişti.”	
“İran'da Mahsa Amini'nin hayatını kaybetmesinin ardından ülke genelinde başlayan ve yaklaşık 3 aydır devam eden protestolarda tutuklanan 11 kişi idam cezası almıştı.”	

Kaynak: (A Haber, 2022).

Protestolara katılımı büyük bir suç olarak gören İran hükümeti, Şikari'nin ardından Rahnavard'ın da idamını halka açık bir şekilde meydana yapmıştır. Bu da rejimin halka vermiş olduğu bir güç mesajı olarak ifade edilebilmektedir. Tüm protestolara rağmen rejim, halka karşı psikolojik ve fiziksel gücü elinde bulundurduğunu göstermekte ve bunu bazı protestocular üzerinde de uygulamaktadır. Yine İran yargı kurumuna göre Şikari gibi 11 kişinin de idam cezasına çarptırılması eylemlerin önünü almaya yönelik yıkıcı bir eylem olarak görülmektedir. Yapılan haberde objektifliği sağlamak adına hukuksal olarak protestolar sonucunda idam edilen, ölen ve yaralanan kişilerin haklarına dair herhangi bir demecin yer almadığı görülmektedir.

5.2. Habertürk

Habertürk'ün yapmış olduğu haberlere bakıldığında İran'daki yapısal dönüşümün haber içerisinde verildiği, İranlı bir gazeteci ile röportaj yapıldığı ve protestoculara yönelik af ile ilgili haber yapıldığı görülmektedir. Bu anlamda Habertürk'ün yapmış olduğu haberler şu şekilde kategorilendirilmektedir:

5.2.1. İran'ın Yapısal Dönüşümü ve Mahsa Amini Protestoları

Habertürk'ün yapmış olduğu haberde Mahsa Amini protestolarının neden başladığı ve İran'ın yapısal dönüşümünün bu noktadaki belirleyici rolüne yer verilmiştir:

Tablo 4: Mahsa Amini gözaltına alındıktan hayatını kaybetti protestolar başladı: İran'da bu noktaya nasıl gelindi?

Habertürk Link:	https://www.haberturk.com/mahsa-amini-gozaltina-alindiktan-hayatini-ka-ybetti-protestolar-basladi-iran-da-bu-noktaya-nasil-geli-3522173?page=2
“İran'da 22 yaşındaki Mahsa Amini'nin "kıyafet kurallarına uymadığı" gerekçesiyle gözaltına alınmasının ardından hayatını kaybetmesi üzerine başlayan protestolar devam ediyor. İran İletişim Bakanı, ülkede internet erişiminde "güvenlik sebepleri" dolayısıyla sorunlar yaşanabileceğini söyledi.”	
“Son günlerde ülkenin farklı bölgelerinde gerçekleşen protestolarda en az 3 kişi hayatını kaybetti. Protestolarda, "ahlak polisine ölüm", "kadınlar, yaşam, özgürlük" sloganları duyuldu. Sokaklarda gerginlik arttıkça kadınlar başörtülerini çıkardı, bayrak yaktı. Polis protestoculara göz yaşartıcı gaz ile müdahale etti.”	
“İran'da yaz aylarından bu yana kadınlar başörtüsü yasağına karşı gelmek için eylemlerde bulunuyor. Ülkede 1979 İslam Devrimi sonrası yürürlüğe giren Şeriat kanunlarına göre tüm kadınların kamusal alanlarda başörtü takması ve uzun, bol kıyafetler giymesi zorunlu hale getirildi ve başörtü takmayan kadınlara para ve hapis cezası verilmeye başlandı.”	
“Ancak devrimden yıllar sonra hükümet yetkililerinin bu yasayı uygulamakta zorlandığı ve kadınların giyimini ülkenin tümünde eşit şekilde denetlenmediği ifade ediliyor. Kadınlar baskılara karşı gelmek için protestolara başladı, birçok erkek de kadınlara destek verdi.”	
“Görgü tanıkları, Amini'nin gözaltına götürülürken polis minibüsünde darbedildiğini gördüklerini söyledi. Polis, 22 yaşındaki Amini'nin kalp krizi sebebiyle hayatını kaybettiğini iddia ediyor. Ailesi ie Amini'nin vücudunda işkence sonucu morluklar oluştuğunu öne sürüyor.”	
“Ülkede özellikle gençler arasında siyasi ve sosyal kısıtlamalara kızgınlık artarken, Amini'nin hayatını kaybetmesi İranlıları derinden etkiledi.”	
“Protestoların çoğu, ülkenin katı muhafazakar yasalarına karşı isyanın bir işareti oldu. Kadınlar başörtülerini çıkardı, sosyal medyada saç kesme eylemi başlattı; bazı erkekler de buna destek verdi.”	

Kaynak: (Habertürk, 2022).

Yapılan habere göre İran'ın 1979 yılından sonra şeriatla yönetilmeye başlanması, halkın yaşamında ciddi değişiklikleri beraberinde getirerek baskıcı uygulamaları başlatmıştır. Uzun süren baskılamalar sonucunda Mahsa Amini'nin öldürülmesiyle bütün halkın sokaklara döküldüğü ve bir toplumsal hareketlilik örneği başlattığı görülmektedir. Şiddetin sadece kadınlar tarafından ön plana çıkmadığı, erkeklerinde yapılan bu baskıcı uygulamaları eleştirdiği görülmektedir. Özellikle genç kitlenin siyasi ve sosyal baskılara büyük tepki gösterdiği görülürken, kadınların eylemlerin sembolü olarak başörtüsünü çıkardığı, bayrak yaktığı ve saçlarını keserek eylemi sembolleştirdiği görülmektedir. Haberde görgü tanıkları ve Mahsa Amini'nin ailesinin olay hakkındaki görüşlerine yer verildiği ve olayın farklı açılardan da sunulduğu görülmektedir. Ülkede iletişimin kısıtlanması, ahlak polisinin despot

hareketlerine yer verilmesi haberde görülürken, olayın sosyoekonomik boyutundan bahsedilmemesi dikkat çekmektedir. Stein'a göre toplumsal hareketliliklerin temelinde ekonomik eşitsizliklerin de yattığı görülmektedir. Dolayısıyla sosyoekonomik faktörler toplumsal hareketliliklerde belirleyici bir rol oynamaktadır (Yıldırım, 2012, s. 21-22). Bunun yanında toplumsal hareketlenmeler bir örgüt yapısını ve mobilize olma durumunu beraberinde getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında grubun örgütlenilmesinden bahsedilmediği ve grubun nasıl ve hangi araçlarla mobilize olduğuna da değinilmediği görülmektedir.

5.2.2. İranlı Gazeteci ile Röportaj

Habertürk'ün yapmış olduğu habere göre İranlı bir gazeteci ile röportaj yapıldığı ve İran'ın şeriat ile yönetilmesinin sonucunda oluşan baskının, insanların sokağa dökülmesine sebep olduğuna değinilmiştir:

Tablo 5: İran'da Mahsa Amini'nin ölümünün ardından İranlı gazeteci Habertürk'e anlattı

Habertürk Link:	https://www.haberturk.com/iran-da-mahsa-amini-nin-olumunun-ardindan-iranli-gazeteci-haberturke-anlatti-3523100
	“İran'da kadınların kıyafetlerine yönelik baskıların giderek artmasına yönelik tepki ve eylemler, Mahsa Amini'nin cenaze töreniyle birlikte ülke çapında geniş ve şiddetli protesto eylemlerine dönüştü. İranlı gazeteci Peyman Aref bu kez protesto eylemlerinin önemli bir farkı olduğuna dikkat çekerek "Bugüne kadar protestolarda şiddet güvenlik güçlerinden halka yönelikti, yani tek yönlüydü. Bu defa halk da şiddete şiddetle karşılık veriyor, bu çok önemli bir fark" dedi.”
	“İran'da İslamcı yönetimin gücü seçimle değil, devrimle elde ettiğini belirten Peyman Aref "40 yılı geçmiş. İran gibi bir uygarlığı nereye kadar Talibanvari bir şekilde, şeriatla yönetebilirsiniz. 2600 yıllık bir devletten, Pers uygarlığından bahsediyoruz. Halk artık istemiyor" şeklinde konuştu. Aref "Belki 80'lerde devrimin şokuyla halk yasalara uydu ama Z kuşağı uymuyor. Şu anda sokaklarda 90'ların sonu ile 2000'lerde doğanlar var" ifadelerini kullandı.”
	“Ülkede son zamanlarda zorunlu kıyafet uygulamaları nedeniyle artan tepkilere ve olaylara dikkat çeken İranlı gazeteci Peyman Aref "Mahsa Amini'nin cenazesiyle başlayan olaylar bir şekilde bastırılrsa bile, iki ay sonra başka bir yerden patlak verecek. İran belki bir devrime doğru gidiyor" değerlendirmesinde bulundu. İran'da artık halkın teokratik bir yönetim istemediğini söyleyen Aref "Bu olayların ardından yönetimin en azından zorunlu örtünme yasasını feshetmesi, ahlak polisini kaldırması, böyle reformları başlatması gerekiyor" dedi. Ülkede yönetimin rejim yanlısı eylemler için çağrı yaptığına da değinen Peyman Aref "Cuma namazında imamlar çok kışkırtıcı söylemlerde bulundular. Ama kendi tabanlarında da öyle bir erime var ki, yönetim yanlısı taban birkaç bin kişiyi geçmez" şeklinde konuştu.”

Kaynak: (Habertürk, 2022).

Yapılan habere göre İran'daki şeriat rejiminin baskıcı uygulamalarını artık halkın istemediği, özellikle Z kuşağının bu uygulamaları sokaklarda reddettiği belirtilmektedir. İran'ın tarihsel ve köklü devlet yapısına değinilen haberde, İran'ın şeriatla birlikte büyük bir yapısal değişime uğradığı ifade edilmektedir. Geçmişten bugüne dek yapılan baskıcı uygulamalardan dolayı biriken öfke, devletle halk arasındaki ikili çatışmayı toplumsal hareketlilik üzerinden göstermektedir. Bu çatışmada devlet ve halk olmak üzere iki blok bulunduğu haberde ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında halkın ortak bir hareket oluşturmasında veya bu harekete katılmasında mücadeleci ve kavgacı bir kolektif davranış bulunduğu ifade edilebilmektedir (Akpınar et al., 2018). Yine yapılan haberde eylemlerin halk tarafından yapıldığının altı çizilmektedir. Fakat İşçi'ye (2012) göre insanlık tarihi, çatışmaların tarihidir ve bu çatışmalar sınıf kavramının olduğu her yerde var olmaktadır. Dolayısıyla toplumsal hareketliliklerinde bir sınıfsal mücadele alanı olduğunu belirtmek mümkündür. Fakat yapılan haberde bu toplumsal hareketliliğin rejime karşı sınıflararası bir uzlaşma oluşturduğu ve sokak hareketinin halkın bütünü tarafından yapıldığına dair bir çerçeveleme yapıldığı görülmektedir. Yine grupların örgütlendiği kitle iletişim araçlarından bahsedilmemesi de dikkat çekmektedir.

5.2.3. Protestoculara Af

Habertürk'ün yapmış olduğu habere göre Mahsa Amini protestoları ile tutuklanan kişilere af getirildiği ve bazı eylemcilerin serbest bırakıldığına dair haber içeriği oluşturulmuştur:

Tablo 6: İran'da Mahsa Amini protestolarından hükümlü 22 bin kişi aftan yararlandı

Habertürk Link:	https://www.haberturk.com/iran-da-mahsa-amini-protestolarindan-hukumlu-22-bin-kisi-aftan-yararlandi-3573473
“İran Yargı Erki Başkanı Muhsin Ejei, şubat ayı çıkarılan aftan, Mahsa Amini gösterileriyle ilişkisi olduğu gerekçesiyle mahkum olan 22 bin kişinin yararlandığını belirtti. İranlı Öğrenciler Haber Ajansına (ISNA) göre Ejei, Yargı Erki Yüksek Şurası'nda toplantısında ülke lideri Ali Hamaney'in 5 Şubat'ta imzaladığı af kararından yararlanan mahkumlar hakkında bilgi verdi.”	
“Ejei, "Şuana kadar 82 bin kişi af kapsamına girdi. Bunlardan 22 bini isyana (Mahsa Amini gösterilerine) katılanlardır." dedi. Diğer mahkumlardan yaklaşık 60 bin kişinin serbest bırakıldığına işaret eden Ejei, son af kararıyla 34 bin kişinin de cezalarının düşüldüğünü kaydetti.”	
“Amini'nin ölümü üzerine memleketi Sakkız'da 17 Eylül 2022'de başlayan gösteriler, ülke geneline yayılarak yönetim karşıtı protestolara dönüşmüştü. Aylarca süren olaylarda yaklaşık 500 gösterici öldürülmüş, yüzden fazla da emniyet görevlisi hayatını kaybetmişti. İran gösterilerde gözaltına alınanlar hakkında resmi bir açıklama yapmazken, bağımsız kaynaklar göstericilerden binlerce kişinin gözaltına alındığını öne sürüyordu.”	

Kaynak: (Habertürk, 2023).

Yapılan habere göre Mahsa Amini'nin öldürülmesinden sonra tutuklanan bazı kişilerin af çıkararak serbest bırakıldığına dair bir haber yapıldığı görülmektedir. Devlet yetkililerinin af ile ilgili vermiş olduğu demeçlere yer verilen haberde, protestocuların hukuki haklarının değerlendirilmediği ve bununla ilgili farklı görüşlerce yapılan demeçlerin haberde yer almadığı gözlemlenmektedir. İnsan hakları ve hukuki perspektiften eylem yapmanın ve yapılan eylemler sonucunda hapse giren kişilerin durumundan bahsedilmemesi haberde iki yanlı bir sunum yapılmadığını göstermektedir.

5.3.Halk Tv

Halk Tv'nin Mahsa Amini ile ilgili yapmış olduğu haber içeriklerine bakıldığında kentin belli sokak ve caddelerinde başlayan protestolara Türkiye'deki kadınlar tarafından destek verildiğine dair haberlere sıklıkla yer verilmiştir. Haberlerde şu noktalara dikkat çekilmektedir:

5.3.1. Kadına Destek Mesajı

İran'da 22 yaşında öldürülen Mahsa Amini'nin saçının bir kısmının görüldüğü gerekçesiyle polisler tarafından gözaltına alınarak şiddet görmesi sebebiyle yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Bu bağlamda yapılan haber içerikleri şu şekildedir:

Tablo 7: Türkiye'de de yayıldı: İranlı kadınlara destek için saçlarını kestiler

Halk Tv Link:	https://halktv.com.tr/gundem/turkiyede-de-yayildi-iranli-kadinlara-destek-icin-saclarini-kestiler-694010h
<p>“22 yaşındaki Mahsa Amini, 13 Eylül'de, zorunlu başörtüsü yasalarını uygulayan ve 'ahlak polisi' olarak adlandırılan İrşad devriyeleri tarafından saçının bir kısmı görüldüğü gerekçesiyle gözaltına alındı. Gözaltında dövülerek komaya sokulan Amini, 16 Eylül'de yaşamını yitirdi. Amini'nin ölümüyle başlayan ve ülke geneline yayılan eylemler 6 gündür sürüyor. Rejim güçlerinin sert müdahalesi sonucu şu ana kadar en az 8 kişi yaşamını yitirdi, yüzlerce kişi yaralandı ve yüzlerce kişi gözaltına alındı.”</p>	
<p>“İranlı kadınlar, Amini'nin hayatı kaybetmesinin ardından şeriat rejimini protesto etmek için saç kesme eylemi başlattı. İranlı kadınların başlattığı eyleme Türkiye'deki kadınlarda destek vermeye başladı. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu Genel Sekreteri Fidan Ataselim, İranlı kadınlar gibi saçını kestiği bir videoyu sosyal medya hesabından “İran'da, ülkede, özgürlükleri için direnen kadınlar dünyada her yerde” notuyla yayınladı. Ataselim videoda “İran'da direnen kadınlar asla yalnız yürümeyecek” dedi.”</p>	

Kaynak: (Halk Tv, 2022).

Yapılan habere göre ahlak polisinin Mahsa Amini adındaki gence şiddet uygulaması sonucunda Mahsa Amini yaşamını yitirmiştir. Bu olay sonucunda başlayan protestolarda ise 8 kişi ölmüş ve yüzlerce kişi yaralanmıştır. Olaylar sırasında protestocular tepkilerini göstermek için saç kesme eylemi gerçekleştirmiştir. İran'daki protestolara destek vermek amacıyla Türkiye'deki kadınların da saçlarını keserek eyleme destek verdiğini belirten haberde, sosyal

medyanın eylemlerin yaygınlaşmasında yine kullanıldığı ifade edilmektedir. Fakat yapılan haberde olayların insan hakları ve hukuki düzlemde ele alınmaması eylemcilerin haklarının daha geniş perspektiften sunulmadığını göstermektedir.

5.3.2. Film Ekibi ve Oyunculardan Destek

İran'daki protestolara destek vermek amacıyla yönetmen Jale İncekol'un Antalya Altın Portakal Film Festivali'nde düzenlediği gösterimde film ekibi ve oyuncuların saçlarını keserek protestolara destek verdiği görülmüştür. Haberin içeriğinde ise şu noktalar yer almaktadır:

Tablo 8: Film ekibi ve oyuncular, Mahsa Amini için sahnede saçlarını kesti

Halk Tv Link:	https://halktv.com.tr/kultur-sanat/film-ekibi-ve-oyuncular-mahsa-amini-icin-sah-nede-saclarini-kesti-696329h
“59'uncu Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin 4'üncü gününde, Jale İncekol 'un pandemi döneminde Denizli'nin Bozkurt ilçesinde 20 kadının yolculuğunu anlattığı belgeseli, özel gösterim olarak izleyiciyle buluştu...”	
“Film ekibi ve oyuncular, söyleşi sonrası İran'da saçı gözüktüğü için polis tarafından gözaltına alınan ve hayatını kaybeden Mahsa Amini 'yi anmak adına sahnede saçlarını kesti. Kesik saçlar, kutuda toplandı. Filmin yönetmeni Jale İncekol, kadınların hikayesini anlatmak istediklerini ve festivalde oldukları için çok mutlu olduklarını belirterek, “ Filmin ilk festivalinin Altın Portakal olması benim için çok değerli. Bütün ekibimle beraber filmi burada izledik. Mahsa Amini'nin polis şiddetiyle katledilmesinden sonra İran'da kız kardeşlerimizin başlattığı mücadelenin bir parçası olduğumuzu göstermek istedik. Yalnızca İran'da değil, ülkemizde kadınlara uygulanan şiddetin son bulması en büyük dileğimiz. Bu mücadelenin bir parçası olmak hepimizin sorumluluğu. Biz sonuna kadar insanların özgürce yaşayabilmesi için mücadele edeceğiz ” dedi.”	
“Saçlarını kesmelerinin sembolik bir şey olduğunu belirten İncekol, “ Bu konuya bir parça daha dikkat çekmek istedik. Medyada çok fazla yer bulunduğunu düşünmüyorum. Gündem çok hızla değişiyor. Yerine başka acı ve üzüntüler ekleniyor. Biz bu mücadeleyi sürdürmezsek karanlıktan kurtulamayacağız. Bunun için bütün kadınlar ve bizimle birlikte yürüyen erkeklerle beraber hep birlikte olacağız ” diye konuştu.	

Kaynak: (Halk Tv, 2022).

Mahsa Amini'nin ölümünün ardından başlayan protestolara dünyanın pek çok yerinden destek mesajları gelmeye başlamıştır. Bazı ülkeler ise sadece destek mesajı yayınlamakla kalmayıp İran'daki protesto eylemlerini farklı ülkelerde de saç kesme eylemi ile gerçekleştirmeye çalışmıştır. Habere göre bu eylemin bir festival sırasında basın önünde yapılması, ünlüler tarafından desteklenmesi

eylemin yankı derecesini de artırmaktadır. Fakat yapılan haberde İran'daki eylemcilerin durumundan hukuki anlamda bahsedilmemiş ve bu durumu içeren herhangi bir demece yer verilmemiştir.

5.3.3. Türkiye'nin Farklı Şehirlerindeki Kadınlardan Destek Mesajı

Mahsa Amini protestoları tüm dünyada devam ederken eylemlerin onuncu gününde Türkiye'deki kadınların da farklı şehirlerden İran'daki protestolara destek mesajı gönderdiğine dair haber yapılmıştır. Bu anlamda haber içerikleri şu şekildedir:

Tablo 9: Türkiye, Mahsa Amini için ses vermeye devam ediyor: Özgürlüğümüz için isyandayız

Halk Tv Link:	https://halktv.com.tr/gundem/turkiyede-mahsan-amini-eylemleri-devam-ediyor-694549h
“İran'da Mahsa Amini'nin katledilmesi ile başlayan eylemler 10. gününde. Türkiye'de de kadınların Amini için birçok şehirde düzenlediği protestolar devam ediyor.”	
“İran'da rejime tepkiler sürerken Türkiye'de de destek eylemleri devam ediyor. Kadınlar, Mahsa Amini için İzmir, Gaziantep, İstanbul ve Van başta olmak üzere birçok kentte bir araya geldi. Kadınlar, önceki günlerde de birçok şehirde eylem yapmıştı.”	
“İzmir Kadın Platformu, Mahsa Amini'nin katledilmesini protesto etmek için basın açıklaması düzenledi. Konak İskelesi önünde yapılan eylemde “Yaşasın İranlı kadınların haklı mücadelesi, yaşasın kadın dayanışması” pankart taşındı. İzmir'de yaşayan İranlıların da katıldığı eylemde kadınlar, molla rejimini protesto etmek için sembolik olarak saçlarını keserek, eşarplarını yaktı. İzmir Kadın Platformu adına yapılan açıklamada, “İran'dan Türkiye'ye, politik İslamcı rejimlere, bedenlerimizi ve yaşamlarımızı hedef alan ahlak dayatmalarına karşı sokaklardayız. Mahsa'nın ve İranlı kadınların mücadelesi hepimizin mücadelesidir. İran'da, Türkiye'de ve tüm dünyada Mahsa için, özgürlüğümüz için, hayatlarımız için isyandayız. Baskılara karşı hepimiz Mahsa'yız, katledilmekle bitmeyiz” ifadeleri kullanıldı.”	
“Kadın Savunması üyeleri bir grup kadın, İstanbul'da Kadıköy'de bulunan Bahariye Caddesi'nde bir araya geldi. Bankalarda siyah çarşaf tutarak eylem gerçekleştiren kadınlar daha sonra tramvay yolunda çarşaf yaktı. Kadınların eylemi sırasında tramvay hattı dururken yoldan geçen kadınlardan da alkışlarla destek verdi. Yapılan açıklamada kadınların özgürleşme mücadelesinin gericiliğe karşı mücadeleyle iç içe geçtiğine vurgu yapılarak, “İran'da da Türkiye'de de feminist laiklik bayrağını yükseltiyoruz” denildi.”	
“Gaziantep Demokratik Kadın Platformu tarafından Yeşilsu Parkı'nda düzenlenen eyleme birçok siyasi parti ve sivil toplum örgütü üyeleri katıldı. Yapılan basın açıklamasında, Türkiye ve dünyada kadın cinayetlerinin hız kesmeden devam ettiğine dikkat çekilerek, kadınların evrensel yasalar çerçevesinde korunması için yetkililere çağrısında bulunuldu.”	
“Ankara'da da Batıkentli Kadınlar, Mahsa Amini ve İranlı kadınlar için bir araya geldi.	

Batıkent Gimsa önünde toplanan kadınlar “**Batıkentli kadınlar olarak İran İslam Cumhuriyeti’nde direnen, ahlak polisine karşı siyah örtülerini yakan, saçlarını kesen kadınlara ses veriyoruz. Mahsa Amini bizim de isyanımızdır**” dedi.”

Kaynak: (Halk Tv, 2022).

Yapılan haberde Mahsa Amini protestolarına Türkiye’nin birçok farklı şehirden kadınların bir araya gelerek destek verdiği ifade edilmektedir. Bu eylemler sırasında kadınların şehrin önde gelen park, cadde ve sokaklarında toplandığı, eylemlere destek vermek için ise saçlarını kestiği, başörtüsü ve siyah çarşaf yaktığı ifade edilmektedir. Gittikçe yayılan protestolar dünyanın birçok farklı şehirden destek bulmaktadır. Bu anlamda haber içeriğinde yoğun olarak kadının kadına olan desteğinden bahsedilmekte ve kadınların mağdur konumlarına dikkat çekilmektedir. Fakat kadınların haklarının yanı sıra yine insan hakları ve hukuksal çerçeveden haberde çeşitli demeçlere yer verilmediği dikkat çekmektedir. Ayrıca haberde protestolar sırasında kadınların yanı sıra birçok erkeğin de mağdur olduğu hatta idam edildiği bilinmektedir. Haberde her iki cinsiyetin de mağduriyetinden bahsedilmediği gözlemlenmektedir.

Sonuç

Sokak, gündelik hayatta en çok kullanılan kamusal mekânların başında gelmektedir. Tarihsel dönemden bu yana birçok insanın düşünce paylaşımının önemli bir yerinde duran sokak, toplumsal hareketliliklerinde temel mekânlarından birisidir. İnsanların kendilerini ifade etme, sesini duyurma, bireysel ve grup eşitsizliğinin sonucunda eyleme geçme durumlarından doğabilen toplumsal hareketlilikler, siyasetten bağımsız düşünülemez. Bu sebeple toplumsal hareketliliğe katılan kişilerin sokaklar, kaldırımlar, caddeler, kavşaklar gibi birçok kamusal mekânda sesini duyurmaya çalıştığı görülmektedir.

Toplumsal hareketlilikler günümüzde kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile tüm dünyaya hızla yayılmaktadır. Özellikle küreselleşmenin yaygınlaşması, yeni medyanın gelişimi zaman ve mekândan bağımsız bir iletişim ortamına izin vermektedir. Bu bağlamda dünyanın bir ucundan diğer ucuna haberler anlık olarak yayılabilmekte ve daha hızlı olarak iletişim sürecine katılım sağlanabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında toplumsal hareketlilikler, medya sayesinde çok daha fazla ses getirmektedir.

Yapılan çalışmada da görüldüğü üzere Orta Doğu, Amerika, Avrupa gibi birçok kıtada toplumsal hareketliliklerin yaşandığı bilinmektedir. Toplumsal hareketlilikler basit yapılanmalar değil, uzun süreli öfkenin birikmesi sonucunda sınıflar arası oluşan çatışma ve mücadelenin bir sembolü olarak konumlanmaktadır. Sınıflar arasında yapılan eşitsiz ve hukuksuz uygulamalar insanların zamanla gurur ve öfke gibi duygularla örgütlenmesini ve bunun sonucunda da mobilize olmasını beraberinde getirmektedir. Bu örgütlenmeler içinde ise grubun bir amacının olması, dayanışma temelinin bulunması, ortak bir kimlik oluşturulması gibi çeşitli öğelerin bulunması beklenmektedir. Bu anlamda çalışmanın araştırma kısmında son dönemde dünyada oldukça yankı uyandıran Mahsa Amini protestoları ele alınmıştır. İran’da başlayan ve uzun süre dünyanın birçok yerinden destek gören protestoları daha yakından incelemek için A Haber,

Habertürk ve Halk Tv'nin bu toplumsal hareketliliğe yönelik yapmış olduğu haberler incelemeye alınmıştır. A Haber'in yapmış olduğu kategorilere bakıldığında daha çok ölü sayısı, İran'ın Baskıcı rejimi ve idam cezalarına yönelik haber paylaşımı yaptığı görülmektedir. Habertürk'te ise İran'ın yapısal dönüşümü ve Mahsa Amini protestoları, protestolarda yakalananlara af çıkarılması ve İran'lı bir gazeteci ile röportaj yapıldığı görülmektedir. Son olarak Halk Tv'de ise kadına destek, ünlülerden destek ve protestolara yönelik idamlar gibi çeşitli haber içerikleri yapılmıştır. Bu açıdan bakıldığında her üç haber kanalında da Mahsa Amini'ye yönelik yapılan toplumsal hareketliliğe oldukça yüzeysel yaklaşıldığı, nasıl mobilize olunduğu, hangi gruplardan oluştuğu, örgüt ve ağ yapılanmaları gibi bilgilerden bahsedilmediği görülmektedir. Yapılan haber içeriklerine bakıldığında sokak eylemlerinin arka planından bahsedilmeksizin halkın bütününe bu eylemlerde yer aldığına dair "halk" ibaresinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Fakat haberlerde İran'daki sınıfsal yapılanmadan bahsedilmediği, bu eylemlere bütün bir halkın mı yoksa belli sınıfların mı katıldığına dair bir soru işareti oluşmaktadır.

İran'ın yapısal dönüşümüne sadece Habertürk'teki bir haber içeriğinde yer verildiği görülürken, Halk TV'nin ise genel olarak kadının kimliğini aktifleştiren bir haber yapısı sunduğu ortaya çıkmaktadır. Fakat yapılan haberlerde de görüldüğü üzere Mahsa Amini'nin ardından başlayan protestolarda sadece kadınlar şiddet görmemiş aynı zamanda erkeklerin de bu eylemlerde rejim tarafından şiddet gördüğü ortaya konulmuştur. Bu açıdan Halk Tv'nin sadece kadın kimliğine yoğunlaşması toplumsal cinsiyet açısından eşitlikçi bir haber yapısının yansıtılmadığını göstermektedir. Yine toplumsal hareketler belli plan ve stratejiler oluşturularak gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında üç haberde de İran'daki eylemin stratejisine ve kampanyasına yönelik bilgi verilmediği görülmektedir.

Bunun yanında A Haber ve Halk Tv'de protestoların yayılmasında sosyal medyanın belirleyici rolüne dikkat çekilirken, Habertürk'te bu durumun yer almadığı görülmüştür. İncelenen haber kanallarında şiddet gören veya idam edilen kişilerin haklarının insan hakları ve hukuki çerçevede çeşitli demeçlerle ele alınmadığı görülmektedir. Bu da haberde tek yanlı sunuma sebep olmaktadır. Bu anlamda yapılacak haberlerde objektif değerlere önem vermek açısından haberin iki yanlı olarak verilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca üç haber kanalında da İran'daki yapısal durumun genel olarak medyada dar bir çerçevede ele alındığı gözlemlenmektedir. Yapılan haberler İran'daki sokak siyaseti ve toplumsal hareketliliğe yönelik olsa da haberlerde sokak siyaseti ve toplumsal hareketliliklerin niteliğine ya çok az değinildiği ya da hiç değinilmediği görülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, sokağın bir kamusal mekân, toplumsal hareketliliğin ise bu kamusal mekândan bağımsız işlemediğini ortaya koymaktadır. Yine siyasetin bu anlamdaki belirleyici rolüne çalışma içerisinde vurgu yapılmış ve medyanın bu noktadaki işlevine değinilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın konuyla ilgili yapılacak diğer çalışmalara da yol göstermesi olasıdır.

Kaynakça

- A, H. (2022, 09 21). *İran sokakları alev alev! Mahsa Amini protestoları giderek büyüyor! 3 kişi hayatını kaybetti.* A Haber: <https://www.ahaber.com.tr/dunya/2022/09/21/iran-sokaklari-alev-alev-mahsa-amini-protestolari-giderek-buyuyor-3-kisi-hayatini-kaybetti> adresinden alındı
- A, H. (2022, 09 23). *İran'da Mahsa isyanında ölü sayısı 17 oldu! Dünyadan destek gelirken Elon Musk harekete geçti.* A Haber: <https://www.ahaber.com.tr/galeri/dunya/iranda-mahsa-isyaninda-olu-sayisi-17-oldu-dunyadan-destek-gelirken-elon-musk-harekete-gecti/6> adresinden alındı
- A, H. (2022, 12 12). *İran'da olaylar yatışmıyor! İkinci idam gerçekleşti.* A Haber: <https://www.ahaber.com.tr/dunya/2022/12/12/iranda-olaylar-yatismiyor-ikinci-idam-gerceklesti> adresinden alındı
- Akpınar, A., Yaylacı , G., Birkalan Gedik, H., Ihlamur Öner, S., Uncu, B., Cerit Mazlum, S., . . . Yaylacı, A. (2018). Toplumsal hareketler ve kuramsal yaklaşımlar. B. Kartal, & B. Kümbetoğlu içinde, *Yeni Toplumsal Hareketler* (32-58). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Arendt, H. (1994). *İnsanlık durumu.* İletişim Yayıncılık.
- Bayat, A. (2008). *Sokak siyaseti.* Phoenix Yayınevi.
- Cottam, M., Mastors, E., Preston, T., & Dietz, B. (2017). *Siyaset psikolojisine giriş.* BB101.
- Çalışkan, O. (2006). Sokağı anlamak ya da toplumsal ben'in yeniden keşfi: Kentsel sokaklar ve kentsel ritüeller. *Planlama*, 163-168.
- Çetin, A. (2006). *Kamusal alan ve kamusal mekan olarak "sokak".* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, F. (2015). *Sokak siyaseti.* Metis Yayınları.
- Dağtaş, E. (1999). Onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıllarda kamusal alan-özel alan ikilemi ve basının tarihsel gelişimi. *Kurgu Dergisi*, 157-173.
- Echine, A. (2019). Social media and social mobility: exploring the role of social networks in the 2018 boycott campaign in morocco. *Journal of Cyberspace Studies*, 59-78.
- Erdönmez, M. E., & Akı, A. (2005). Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. *YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi*, 67-87.
- Güler, A., Halıcioğlu, M., & Serkan, T. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma.* Seçkin Yayıncılık.
- Gürcan, E. C. (2019). Bir "siyasal süreç" olarak Fransız sarı yelekliler hareketi'nin ortaya çıkışı. *Mülkiye Dergisi*, 435-458.
- Haber, T. (2022, 09 21). *Mahsa Amini gözaltına alındıktan hayatını kaybetti protestolar başladı: İran'da bu noktaya nasıl gelindi?* Habertürk:

<https://www.haberturk.com/mahsa-amini-gozaltina-alindiktan-hayatini-ka-ybetti-protestolar-basladi-iran-da-bu-noktaya-nasil-geli-3522173>
adresinden alındı

Haber, T. (2023, 03 14). *İran'da Mahsa Amini protestolarından hükümlü 22 bin kişi aftar yararlandı.* Habertürk: <https://www.haberturk.com/iran-da-mahsa-amini-protestolarindan-hukumlu-22-bin-kisi-aftar-yararlandi-3573473> adresinden alındı

Haber, T. (24, 09 2022). *İran'da Mahsa Amini'nin ölümünün ardından İranlı gazeteci Habertürk'e anlattı.* Habertürk: <https://www.haberturk.com/iran-da-mahsa-amini-nin-olumunun-ardindan-iranli-gazeteci-haberturke-anlatti-3523100> adresinden alındı

Habermas, J. (2010). *Kamusallığın yapısal dönüşümü.* İletişim Yayınları.

Halk, T. (2022, 10 06). *Film ekibi ve oyuncular, Mahsa Amini için sahnede saçlarını kesti.* <https://halktv.com.tr/kultur-sanat/film-ekibi-ve-oyuncular-mahsa-amini-icin-sahnedede-saclarini-kesti-696329h> adresinden alındı

Halk, T. (2022, 09 25). *Türkiye, Mahsa Amini için ses vermeye devam ediyor: Özgürlüğümüz için isyandayız.* <https://halktv.com.tr/gundem/turkiyede-mahsan-amini-eylemleri-devam-ediyor-694549h> adresinden alındı

Halk, T. (2022, 09 21). *Türkiye'de de yayıldı: İranlı kadınlara destek için saçlarını kestiler.* <https://halktv.com.tr/gundem/turkiyede-de-yayildi-iranli-kadinlara-destek-icin-saclarini-kestiler-694010h> adresinden alındı

İşçi, M. (2012). *Siyasi düşünceler tarihi.* Der Yayınları.

Jasper, J. J. (2002). *Ahlaki protesto sanatı-toplumsal hareketlerde kültür, biyografi ve yaratıcılık.* Ayrıntı Yayınları.

Karayılmazlar, A. S., & Çelikyay, H. (2018). Kentlerde kamusal alanların tasarımı ve önemi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 83-90.

Kırık, A. M. (2012). Arap Baharı bağlamında sosyal medya-birey etkileşimi ve toplumsal dönüşüm. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 87-98.

Klein, N. (2021). *No logo.* Ayrıksı Kitap.

Koç, F. (2017). Türkiye'de yeni toplumsal hareketlerin dönüşümünde sosyal medyanın rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1567-1577.

Koçak, A., & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 21-28.

Ling, R. (2015). Mobile phones and digital gemeinschaft. A. Silva, & M. Sheller içinde, *Mobility and locative media.* Routledge.

- Sennett, R. (2014). *Ten ve taş*. Metis Yayınları.
- Sennett, R. (2016). *Kamusal insanın çöküşü*. Ayrıntı Yayınları.
- Telli, A. (2012). Mısır devriminde sosyal medyanın rolü. *Bilge Strateji*, 65-91.
- Tiak. (2023, 01). *Tiak*. <https://tiak.com.tr/tablolalar> adresinden alındı
- Tilly, C. (2008). Toplumsal hareketler yirmibirinci yüzyıla giriyor. Y. D. Çetinkaya içinde, *Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim*. İletişim Yayınları.
- Tilly, C. (2004). *Social movements 1768-2004*, Paradigm Publishers.
- Uysal, A. (2017). *Sokakta siyaset, Türkiye'de protesto eylemleri, protestocular ve polis*. İletişim Yayınları.
- Yıldırım, Y. (2012). *Yeni toplumsal hareketlerin siyasal olanı belirlemedeki rolü: Avrupa sosyal formu ve hareketlerin avrupasını kurmak*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, Y., & Öztürk, Y. (2020). Yeni toplumsal hareketlerin değişimi bağlamında Sarı Yelekliler Hareketi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 102-114.
- Yıldız, S., & Sümer, H. (2011). Medya ve Ahlaki Panik. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(3).